

Маја Дејановић

maja.jdejanovic@gmail.com

ЈУ Народна библиотека Градишка

УДК 02:004.4

DOI 10.7251/BSCSR2310121D

КАТАЛОШКИ ЛИСТИЋИ ИЗ ДЕВЕДЕСЕТИХ У 21. ВИЈЕКУ

Сажетак: Библиотеке су меморије човјечанства и без њих би свака генерација морала да почиње испочетка у прикупљању сазнања, а савремена информациона технологија омогућава интерактивност знања на нов, бржи и комплекснији начин. Један од темељних и најважнијих задатака јавних библиотека је да настоји задовољити потребе шире читалачке публике кроз бројне активности које јачају интерес за књигу и читање. Једино приступом омогућавања претраживања грађе кроз информационо-технолошка рјешења може одговорити изазовима информацијског доба и осигурати опстанак у ери дигиталне технологије. Кључно је промовисати информатичка знања и информацијску писменост као компетенције неопходне за употребу дигиталних технологија и коришћење дигиталних ресурса. То је свакако тема над којом се владајуће структуре требају дубоко замислити. Библиотекар треба бити мотивисан да употреби све своје знање и моћи да би опстао у ери информационих технологија и дигиталних извора информација. Јављају се ставови да је у информатичко доба претраживање преко вебa постало важније од библиотечких збирки, а библиотекар и важнији од библиотека. У овом раду ће бити представљено како један библиотекар инкорпорира информационе технологије у библиотекарство. Биће представљен Greenstone за којег је познато да је то пакет софтвера који гради и опслужује изграђене дигиталне колекције, а детаљно описан сегмент ISISPLUGIN. Циљ овог софтвера је да оснажи читалачку публику, посебно на Универзитетима, библиотекама, институцијама јавних служби. Све је ово развијено и дистрибуисано као међусарадња Универзитета Ваикато, Унеско-а и НВО Human Info-а. Ian Witten, David Bainbridge и David Nichols су људи иза овог пакета. Инкорпорирање Greenstone ver 3.10 од 6.12.2020. године за потребе представљања каталожских листића рађених деведесетих у ISIS системима биће детаљно описано јер је од виталног значаја за библиотечку струку. Морамо узети у обзир да постоји огроман број библиотека и факултета на

Универзитетима у Бањој Луци и Источном Сарајеву који и даље раде на ISIS систему и немају могућност OPACA а Greenstone 3.10 то омогућава. Један истраживач 80-тих година 20. вијека да би прикупио опсежну истраживачку литературу морао је темељно а ручно претраживати каталоге бројних библиотека, што га је коштало и времена и материјалних издатака, а тражило је и одређено познавање начина употребе каталога. Појавом електронских on-line каталога много је корисницима олакшала истраживачки рад. Наша библиотека је водила електронски каталог све до 15.03.2021. године у софтверу WinISIS 1.5 ver 3 UNESCO, те кроз тај софтвер обрадила око 70 000 инвентарских јединица. Свакодневно питање корисника било је да ли се од куће може претраживати фонд како би сами бирали књигу за себе. Наравно, као и ни у једној библиотеци типа народна библиотека то није било могуће. Како је информациона писменост напредовала јавила се знатижеља код информатичара наше установе да то и омогући. Данас, путем веб портала наше библиотеке, са било које дестинације на свијету, може се претражити сав фонд, по свим параметрима који су унешени у каталoшки опис књиге. Ако желимо, електронске каталoшке картице могу да се ажурирају и у реалном времену са записима који се додају или уклањају онако како се јединице библиотечке грађе каталогизују или уклањају. Ради максималне флексибилности овај систем дозвољава да се свако библиотечки означено поље унутар библиографског записа индексира ради претраживања. У систем КОБИС од 15.03. 2021. године се уноси грађа и то као : е-стари фонд, н-куповина, д-поклон, о-обавезан примјерак, дефинисано Записником о фонду ВИБ РС. Узевши у обзир да КОБИС каталогизација захтијева вријеме да се фонд пренесе у њега, ИСИС каталoшке картице на нашем веб порталу, свакако кориснику даје велику моћ истраживања фонду наше установе, резервације путем портала, телефоном или мејлом. Постојањем Електронских каталoшких листића на Интернету омогућује библиотекар да у сваком тренутку зна и локацију тражене публикације како би ју могао уручити кориснику. Како су библиотеке и мјесто спајања, те заједништва, брзо проналажење књиге на Интернету, омогућено оптиком, добро постављеним серверским конфигурацијама у библиотеци и посвећеност одржавању истог, пружа тај непоновљив осјећај који је својствен само људској раси.

Кључне ријечи: Каталoшки листић, библиотечка грађа, обрада, класификација, каталогизација, програми за библиотекарства деведесетих, интернет представљање каталoшких листића из деведесетих, пре-COBISS системи, пре-COBISS каталогизација.

Увод

Свједоци смо превише убрзаног напретка информационих технологија у свијету и код нас. Развој је донио промјене у свим аспектима живота па и у култури и у библиотекарству. IFLA је издала смјернице гдје се дигитална збирка Интернет и ОРАС представљање поставља као императив. Библиотекари су лидери у остварењу чак и наставног процеса, стручњаци су за информацију и дају на коришћење изворе информација. ISIS каталогизација оставља у мраку читалачку публику али и библиотекара у некој мјери уколико је фонд позамашан. ЈУ Народна библиотека је била у том мраку 16 година. Данас смо свједоци присутности ISIS колекција са 70 000 инвентарних јединица обрађених кроз WinISIS 1.5 ver 3 , претраживе по различитим параметрима. Морам напоменути, парафразирајући, да упоредо са термином цјеложивотно учење или образовање и друштво које учи, јавља се и тедрмин друштво знања и представља невременску и нематеријалну ограниченост. Наши корисници су сада задовољнији са нашим укупним услугама. Наша библиотека је извор информација у изградњи знања и вјештина код дјеце и младих – припадника дигиталног двадесет и првог вијека. ЈУ Народна библиотека није школа али је цјеложивотна учионица за све своје кориснике локалне заједнице а сада и свијета. У овим временима поред књиге, као основног средства те као жиле куцавице за постојање библиотека, те поред библиотекара, за сваку библиотеку је неопходан информатичар. Он поред знања из области информационих технологија као примарних, неопходно је да има јако добро знање из области библиотекарства (од историје писма, преко каталога, библиографија те свих осталих стручних библиотечких предмета). Потребно је да напоменем да у Републици Српској у тренутку израде овога рада, у COBISS систем је укључено 36 библиотека из цијеле Републике по свим типовима које постоје, а што упућује на чињеницу да или велики број других библиотека које постоје, своје пословање када је у питању

каталогизација, обавља у неком другом локалног типа програму или у WinISIS-у.

O Greenstone 3.10

Greenstone је пакет софтвера за изградњу и дистрибуцију колекција дигиталних библиотека. Пружа начин организовања информација и њиховог објављивања на вебу или на преносивим медијима као што су ДВД и УСБ флеш дискови. Greenstone је произведен од стране Пројекта дигиталне библиотеке Новог Зеланда на Универзитету Ваикато, а развијен је и дистрибуисан у сарадњи са UNESCO-ом и Human Info NGO. То је софтвер отвореног кода, вишејезичан, издат под условима ГНУ Опште јавне лиценце.

Циљ Greenstone софтвера је да оснажи кориснике, посебно на универзитетима, библиотекама и другим институцијама јавних служби, да изграде сопствене дигиталне библиотеке. Дигиталне библиотеке радикално реформишу начин на који се информације шире и стичу у партнерским заједницама и институцијама UNESCO -а у областима образовања, науке и културе широм света, а посебно у земљама у развоју.

Greenstone је пакет софтвера за изградњу и дистрибуцију колекција дигиталних библиотека. То није дигитална библиотека већ алат за изградњу дигиталних библиотека. Софтвер обезбијеђује начин организовања информација и њиховог објављивања на Вебу у облику дигиталног ресурса који се у потпуности може претраживати и вођен је метаподацима. Такође се може покренути у не-мреженом окружењу (самостално), радећи са преносивих медија као што су УСБ флеш диск и ДВД.

Његови програмери су 2004. године добили награду IFIP Namur награду за „допринос свијести о друштвеним импликацијама информационих технологија и потреби за холистичким приступом у употреби информационе технологије који узима у обзир друштвене импликације“.

Верзије

Постоје двије главне верзије софтвера.

Greenstone3 је потпуни редизајн и реимплементација оригиналног софтвера за дигиталну библиотеку која је развијена још 2000. године (Greenstone2). Укључује све карактеристике претходног софтвера и компатибилан је уназад. Функција увоза „Greenstone2 колекција“ је обезбијеђена у Greenstone библиотекарском интерфејсу (GLI) како би се помогло у преласку на нови софтвер за постојеће кориснике. Greenstone3 је написан на Јави и користи предности многих веб технологија — XML Transforms (XSLT) и Java Authentication and Authorization Service (JASS) — које су се појавиле откако је први пут почело се са развојем софтвера за дигиталну библиотеку. Ово чини софтвер дигиталне библиотеке веома прилагодљивим и проширивим у функционалности коју пружа. Насупрот томе, Greenstone2 је написан у С++-у и морао је у великој мјери да користи прилагођене формате и синтаксу коју је осмишљена. То је било због недостатка доступних веб технологија у то време, што значи да не само да је функционалност коју је пружала ограниченија, већ је и синтакса прилагођена корисницима значила да су се корисници у потпуности ослањали на то да се пружи документација која детаљно описује како ствари функционишу. Greenstone3 је у активном развоју и препоручује се за преузимање. Такође пружају се издања за одржавање за њену претечу, Greenstone2.

Платформе

Greenstone ради на свим верзијама Windows, Unix/Linux, и Mac OS-X. Веома је лако инсталирати. За подразумевану инсталацију Виндовс-а апсолутно није потребна никаква конфигурација, а крајњи корисници рутински инсталирају Greenstone на своје личне лаптопове или радне станице. Институционални корисници га покрећу на свом главном веб серверу, гдје ради са стандардним софтвером веб сервера (нпр. Apache за Greenstone2, Tomcat за Greenstone3).

Експериментална верзија је такође доступна за Android: то је верзија у којој дигитална библиотека ради самостално на корисниковом телефону или таблету.

Формати метаподатака

Корисници дефинишу метаподатке интерактивно у оквиру Библиотекарског интерфејса. Ови скупови метаподатака су унапријед дефинисани:

Dublin Core (qualified and unqualified)

RFC 1807

NZGLS (New Zealand Government Locator Service)

AGLS (Australian Government Locator Service).

Нови скупови метаподатака се могу дефинисати помоћу Greenstone-овог уређивача скупова метаподатака. „Додаци“ се користе за унос екстерно припремљених метаподатака у различитим облицима, а додаци постоје за: CSV, XML, EXIF, MARC, CDS/ISIS, ProCite, BibTex, Refer, OAI, DSpace и METS.

О ISIS каталогизацији

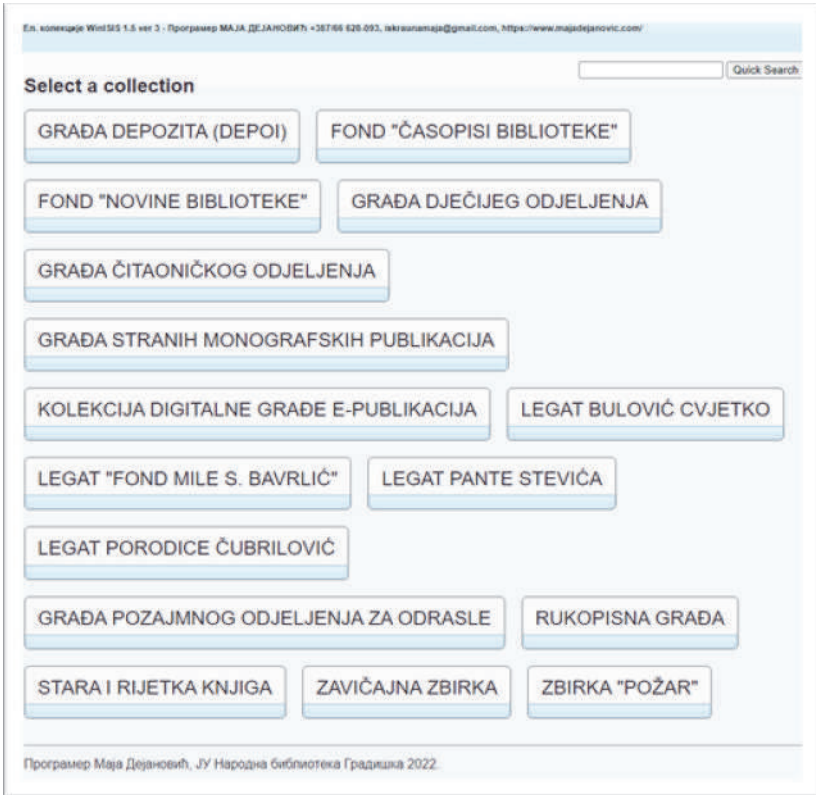
WinISIS је програм за проналажење података који је спонзорисао UNESCO. Слободно се дистрибуише, користи се у библиотекама широм свијета (UNESCO дистрибуише само енглеску, француску и шпанску верзију пакета, али верзије које су развили корисници постоје на готово свим језицима, укључујући специјалне верзије којима је UNESCO помогао у развоју, за арапски, кинески и корејски).

Постоје двије званичне верзије WinISIS-а: 1.5 build 3 (стандардна верзија) и 1.5 build 7 (арапска верзија, од UNESCO-а и League of the Arab States). Све ове верзије које су развили корисници могу имати неке разлике у процесу инсталације.

Инсталација се вршила на једном персоналном рачунару под оперативним системом највише Windows XP SP 3. То је главна ограниченост овог софтвера.

О инкорпорирању ISISa у Greenstone

ISIS Plugin

Слика 1. Почетна страница ел. колекција ЈУ Народне библиотеке Градишка

Овај додаток обрађује CDS/ISIS базе података. За сваку обрађену базу података CDS/ISIS, у фасцикли за увоз колекције морају постојати три датотеке: главна датотека (.mst), табела дефиниције поља (.fdt) и датотека унакрсних референци (.xrf).

New Collection Settings for ISIS Plugin

DL (Предефинисан језик Хрватски) Croatian; врло важна ставка јесте поставити Language Metadata ex. ISISRaw Record.

Филтери по називу датотеке. Дакако водити рачуна о DOS CODE PAGE самога ISISPlugin-a, dakle input 1250 a output UTF-8. ISIS Plugin свакако има ставку за сортирање претраживања.

Представићу AZ Compact List:

Metadata ex. Autor:^all

- ✓ first value only
- ✓ doclevel top
- ✓ buttonname

Након тога едитовати config.xml и формате како слиједи:

```
<gsf:template match="documentNode">
  <td valign="top">
    <gsf:link type="document">
      <gsf:icon type="document"/>
    </gsf:link>
  </td>
  <td valign="top">
    <b>
      <gsf:metadata name="Autor:^all"/>
    </b>
  <br/>
</td>
```

Ово поновимо за Наслов, колекцију, издаваштво или било коју линију коју желимо приказати у линији за претраживање.

GRADA ČITAONIČKOG ODJELJENJA

AUTORI: NASLOVI: KOLEKCIJE: IZDAVAŠTVO:

CDS/ISIS BAZA PODATAKA O GRADI ČITAONIČKOG ODJELJENJA JU "NARODNE BIBLIOTEKE" GRADIŠKA

Слика 2. Визуелни приказ форматираног претраживања за монографске публикације

FOND "ČASOPISI BIBLIOTEKE"

Naslov: Kolekcija: ISSN: Izdavaštvo: Broj Bibliografije: Početna i Završna Godina Izdavanja: Učestalost izlaženja:

Слика 3. Визуелни приказ форматираног претраживања за серијске публикације

У глобалу убацујемо линк за цијели Каталогски листић за корисника са свим подацима који су унешени у МФН ИСИС базе.

Слика 4. Визуелни приказ форматираног глобала

Након што све подесимо екпортујемо колекцију као MARCXML у одређени фолдер.

Резимирајмо:

ffbrowse:

```
<gsf:template match="documentNode">
  <td valign="top">
    <gsf:link type="document">
      <gsf:icon type="document"/>
    </gsf:link>
  </td>
  <td valign="top">
    <td valign="top">
      <b>
        <gsf:metadata name="Autor:^all"/>
      </b>
      <br/>
      <gsf:metadata name="GlavniStvarniNaslovIPodnas^all"/>
    </td>
    <gsf:link type="source">
      <gsf:choose-metadata>
        <gsf:metadata name="thumbicon"/>
        <gsf:metadata name="srcicon"/>
      </gsf:choose-metadata>
    </gsf:link>
  </td>
```

```

<td valign="top">
  <gsf:link type="document">
<!--
Defined in the global format statement
-->
  <xsl:call-template name="choose-title"/>
  <gsf:switch>
    <gsf:metadata name="Source"/>
    <gsf:when test="exists">
      <br/>
      <i>(<gsf:metadata name="Source"/>)</i>
    </gsf:when>
  </gsf:switch>
</gsf:link>
</td>
</gsf:template>
<gsf:template match="classifierNode[@classifierStyle = 'VList']">
  <td valign="top">
    <gsf:link style="static" type="classifier">
      <gsf:icon type="classifier"/>
    </gsf:link>
  </td>
  <td valign="top">
    <gsf:link type="classifier">
      <gsf:metadata name="Title"/>
    </gsf:link>
  </td>
</gsf:template>
<gsf:template match="classifierNode[@classifierStyle = 'HList']">
  <gsf:link style="static" type="classifier">
    <gsf:metadata name="Title"/>
  </gsf:link>
</gsf:template>

```

ffdisplay:

```

<gsf:template name="choose-title">
  <gsf:choose-metadata>
    <gsf:metadata name="dc.Title"/>
    <gsf:metadata name="exp.Title"/>
    <gsf:metadata name="ex.dc.Title"/>
    <gsf:metadata name="Title"/>
    <gsf:default>Kataloški listić</gsf:default>
  </gsf:choose-metadata>
</gsf:template>

```

<!--

modify the collection description template to output the "this collection contains X documents and was last built Y days ago" message

-->

```

<xsl:template name="coll-description">

```

```

<p>
  <gslib:collectionDescriptionTextAndServicesLinks/>
</p>
<xsl:variable name="raw_date">
  <gslib:collectionMeta name="buildDate"/>
</xsl:variable>
<xsl:variable name="formatted_date">
  <xsl:value-of select="util:formatTimeStamp($raw_date, 0, 3, /page/@lang)"/>
</xsl:variable>
<xsl:variable name="numdocs">
  <gslib:collectionMeta name="numDocs"/>
</xsl:variable>
<p>
  <xsl:value-of select="util:getInterfaceText($interface_name, /page/@lang,
'about.standarddescriptiondays', concat($numdocs, ', ', $formatted_date))"/>
</p>
</xsl:template>

```

ffsearch:

```

<gsf:template match="documentNode">
  <td valign="top">
    <gsf:link type="document">
      <gsf:icon type="document"/>
    </gsf:link>
  </td>
  <td valign="top">
    <b>
      <gsf:metadata name="Autor:^all"/>
    </b>
    <br/>
    <gsf:metadata name="GlavniStvarniNaslovIPodnas^all"/>
  </td>
</gsf:template>

```

GLOBAL:

```

<gsf:template name="choose-title">
  <gsf:choose-metadata>
    <gsf:metadata name="dc.Title"/>
    <gsf:metadata name="exp.Title"/>
    <gsf:metadata name="ex.dc.Title"/>
    <gsf:metadata name="Title"/>
    <gsf:default>Kataloški listić</gsf:default>
  </gsf:choose-metadata>
</gsf:template>

```

```

<!--

```

```

modify the collection description template to output the "this collection contains X
documents and was last built Y days ago" message
-->

```

```

<xsl:template name="coll-description">
  <p>

```

```

<gslib:collectionDescriptionTextAndServicesLinks/>
</p>
<xsl:variable name="raw_date">
<gslib:collectionMeta name="buildDate"/>
</xsl:variable>
<xsl:variable name="formatted_date">
  <xsl:value-of select="util:formatTimeStamp($raw_date, 0, 3, /page/@lang)"/>
</xsl:variable>
<xsl:variable name="numdocs">
  <gslib:collectionMeta name="numDocs"/>
</xsl:variable>
<p>
  <xsl:value-of          select="util:getInterfaceText($interface_name,          /page/@lang,
'about.standarddescriptiondays', concat($numdocs, ',', $formatted_date))"/>
</p>
</xsl:template>

```


Слика 4. Визуелни приказ AZ Contract LIST numbering

Закључак

Библиотекарство је интердисциплинарна наука која се бави функционисањем, организацијом и потребама библиотека. У данашње вријеме раширена је употреба рачунара у библиотекама, што омогућује бржу претрагу и проналажење књига, било тематском претрагом, писцу, или кључним ријечима, пошто су књиге класификоване користећи неки од расположивих класификационих система. Она се бави прикупљањем, организовањем, чувањем, и ширењем информација. Мартин Шретингер, баварски библиотекар, сковао је назив дисциплине у оквиру свог рада (1808–1828) са насловом *Versuch eines vollständigen Lehrbuchs der Bibliothek-Wissenschaft oder Anleitung zur vollkommenen Geschäftsführung eines Bibliothekars*. Умјесто да класификује информације на бази природе елемената, као што је то раније рађено у баварској библиотеци, Шретингер је организовао књиге по абecedном реду. Прву америчку школу за библиотекарство основао је Мелвил Дјуи на Универзитету Колумбија 1887. године.

У посљедње вријеме, уз раст дигиталне технологије, на терену су под великим утицајем концепције информатике. Иако је основно разумијевање од кључне важности и за истраживање и практични рад (на примјер, коришћење онлине друштвених мрежа у библиотекама, област науке информација остала је у великој мјери далека, како у обуци тако и у истраживању интереса.

Овим радом сам покушала да помогнем у истраживању нашег заједничког интереса – ширење знања у центрима информационо – библиотечких наука: библиотекама који из храмова културе унапређују се у дигиталне центре колективног општег образовања.

Литература

1. „Deutsche Biographie – Schrettinger, Martin”. *www.deutsche-biographie.de*. Приступљено 21. 01.2022.
2. „Accreditation Frequently Asked Questions:What is the difference between the MLS, the MILS, the MLIS, etc.?”. *American Library*

- Association. American Library Association. 2017.*
Приступљено 21.01.2022.
3. Microsoft Word - CDS-ISIS_to_DL.doc (greenstone.org)
Приступљено 21. 01.2022.
 4. (PDF) Integrating CDS/ISIS Databases with Greenstone Digital Library Software (GSDL) | francis Jayakanth - Academia.edu
Приступљено 21. 01.2022.
 5. Greenstone__Open_source_Software_for_Building_Digital_Library_Collections.pdf (kiit.ac.in) Приступљено 21. 01.2022.

CATALOG SHEETS FROM THE NINETIES IN THE 21ST CENTURY

Abstract: Librarianship is an interdisciplinary science that deals with the functioning, organization and needs of libraries. Nowadays, the use of computers in libraries is widespread, which allows for faster searching and finding of books, either by subject search, author, or keywords, since the books are classified using some of the available classification systems. It deals with collecting, organizing, storing, and disseminating information. Martin Schröttinger, a Bavarian librarian, coined the name of the discipline in his work (1808–1828) entitled Versuch eines tolleigen Lehrbuchs der Bibliothek-Wissenschaft oder Anleitung zur vollkommenen Geschäftsführung eines Bibliothekars. Instead of classifying information based on the nature of the elements, as was previously done in the Bavarian library, Schröttinger organized the books alphabetically. The first American school of librarianship was founded by Melville Dewey at Columbia University in 1887. Lately, with the growth of digital technology, the concept of informatics has been greatly influenced in the field. Although basic understanding is crucial for both research and practical work (for example, the use of online social networks in libraries), the field of information science has remained largely distant, both in training and in research interests. With this work, I tried to help in the research of our common interest - the dissemination of knowledge in the centers of information - library sciences: libraries that are being upgraded from temples of culture to digital centers of collective general education.

Keywords: Catalog sheet, library materials, processing, classification, cataloging, programs for librarianship in the nineties, Internet presentation of catalog sheets from the nineties, pre-COBISS systems, pre-COBISS cataloging.
